

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
(О. Б. Жильцов)
« 14 » 02 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку
з порушеннями мовлення»

для студентів

спеціальності

016 Спеціальна освіта
(шифр і назва спеціальності (тей))

освітнього рівня

першого (бакалаврського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми

016.00.01 Логопедія
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації
(за наявності)

_____ (назва спеціалізації)

Київ – 2019

Розробники:

О.В.Мартинчук, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

К.В. Луцько, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

К.В. Луцько, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від 16.01. 2019 р. № 1

Завідувач кафедри _____ (підпис) (О.В. Мартинчук)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)

(назва освітньої програми)

16.01. 2019 р.

Керівник освітньої програми _____ (підпис) (О.В. Мартинчук)

Робочу програму перевірено

04.02. 2019 р.

Заступник директора _____ (підпис) (Р.О. Павлюк)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Змістовий модуль «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення»		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	2	-
Семестр	2	-
Обсяг кредитів	4	-
Обсяг годин, в тому числі:	120	-
Аудиторні	56	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	26	-
Форма семестрового контролю	іспит	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формувати у здобувачів першого (бакалаврського) рівня глибокого розуміння лінгводидактичних і психофізіологічних основ навчання рідного мовлення, озброєння їх спеціальними засобами, методами і прийомами роботи з дітьми з порушеннями мовлення.

Завдання:

- формувати загальні компетентності: комунікативну, міжособистісної взаємодії, інформаційно-комунікаційну, креативну, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, психолінгвістичну, проектувальну, консультативну, логодіагностичну, логокорекційну.

3. Результати навчання за дисципліною:

- володіти знаннями про етапи розвитку мовленнєвої діяльності дитини, про механізми формування умінь та навичок сприймання, розуміння та продукування власних висловлювань;
- знати теоретичні засади та володіти понятійно-категоріальним апаратом зі спеціальної методики розвитку мовлення у дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення;
- уміти продемонструвати знання і розуміння особливостей та закономірностей навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення;
- уміти продемонструвати знання і розуміння традиційних та сучасних педагогічних систем навчання і виховання дітей раннього і

- дошкільного віку з порушеннями мовлення;
- уміти продемонструвати раціональність вибору методів, прийомів та засобів навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення;
 - уміти продемонструвати на базовому рівні здатність до реалізації методик і технологій мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Наукові основи спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення							
Тема 1. Предмет, завдання та методологічні основи курсу спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.	4	2	2	-	-	-	-
Тема 2. Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.	6	2	-	2	-	-	2
Тема 3. Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 4. Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.	6	2	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	24	8	4	4	-	-	6
Змістовий модуль 2. Теорія та методика формування зв'язного мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення							
Тема 5. Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 6. Розвиток діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання бесіди.	6	2	-	2	-	-	2
Тема 7. Спеціальна методика навчання дітей описам.	6	2	2	-	-	-	2

Тема 8. Спеціальна методика навчання розповідання за картинами	6	2	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	4	4	-	-	8
Змістовий модуль 3. Теорія та методика формування зв'язного мовлення та спеціальна методика словникової роботи							
Тема 9. Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення слова у дітей.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 10. Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей.	6	2	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	14	4	2	2	-	-	4
Змістовий модуль 4. Спеціальна методика формування граматичної та синтаксичної будови мови							
Тема 11. Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ.	6	2	-	2	-	-	2
Тема 12. Спеціальна методика формування морфологічної сторони мови та способів словотворення у дітей із ТВМ.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 13. Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 14. Спеціальна методика навчання переказу художніх творів та складання творчих розповідей.	6	2	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	4	4	-	-	8
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	120	28	14	14	-	-	26

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Теорія та історія спеціальної педагогіки

Тема 1. Предмет, завдання та методологічні основи курсу спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Визначення предмету, об'єкту, основного змісту та мети даного курсу. Поняття культури мовлення, його характеристика як правильність, нормативність, адекватність, логічність, різноманітність, естетичність, чистота, доречність.

Основні завдання спец. методики розвитку мовлення.

Методологічні основи курсу. Мова як спеціально людський засіб спілкування. Розвиток мовлення і розвиток мислення. Природнича психофізіологічна основа мови (вчення І.П. Павлова, П.К. Анохіна, О.Р. Лурія, О.О. Леонтьєва). Психологічні основи спец. методики розвитку мовлення (вчення Л.С. Виготського, С.П. Рубінштейна, М.І. Жинкіна, Д.Б. Ельконіна, А.К. Маркової та інших). Мовознавство, лінгвістика як теоретичні основи методики розвитку та навчання рідної мови.

Ключові слова: мова, мовлення, мовленнєва діяльність, мовознавство, лінгвістика.

***Рекомендована основна література [1; 3; 5]
Рекомендована додаткова література [2; 4]***

Тема 2. Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Поняття закономірностей засвоєння мови. Характеристика закономірностей засвоєння мови. Поняття чуття мови. Принципи навчання. Дидактичні принципи, загальні та спеціальні. Методичні принципи, загальні та часткові.

Ключові слова: мова, чуття мови, принципи.

***Рекомендована основна література [1; 3; 5]
Рекомендована додаткова література [2]***

Тема 3. Завдання, зміст, особливості розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Загальні та спеціальні завдання розвитку мовлення дітей. Особливості розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку. Операційні компоненти розгорнутого мовлення. Виховання звукової культури мовлення дітей. Розвиток словника дітей. Формування граматичної будови мови.

Ознайомлення з художньою літературою. Поняття мовної, мовленнєвої та комунікативної компетенції.

Завдання та зміст роботи з розвитку мовлення в спеціальних дошкільних закладах.

Ключові слова: словник, граматична будова мовлення, звукова культура мовлення.

Рекомендована основна література [1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література [1; 2]

Тема 4. Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Основні засоби формування і розвитку мовлення дітей (спілкування, ТЗН, художня література, зображувальне мистецтво, мовлення педагога). Форми навчання та типи занять за дидактичною метою.

Методи і прийоми спеціального навчання рідної мови.

Характеристика методів формування та розвитку рідної мови. Словесні методи: розповідь, переказ, читання художніх творів, заучування віршів тощо. Наочні методи навчання: спостереження, екскурсії, огляди-екскурсії, розглядання предметів, картин, перегляд діафільмів, кінофільмів, дидактичні ігри з наочністю.

Практичні методи: словесні та дидактичні вправи, ігрові методи моделювання. Прийоми формування та розвитку мовлення дітей. Умови успішного формування та розвитку мовлення дітей.

Ключові слова: методи і прийоми навчання мови.

Рекомендована основна література [1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література [1; 2; 6]

Змістовий модуль II.

Теорія та методика формування зв'язного мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення

Тема 5. Поняття зв'язного та творчого мовлення. розвиток мовних функцій.

Речення як основна комунікативна одиниця мовлення. Поняття зв'язності та незв'язності мовлення (Л.С.Рубінштейн, А.М.Леушина). Характеристика зв'язного мовлення у дітей раннього віку. Види зв'язного мовлення. Діалогічне мовлення, визначення та форми. Монологічне мовлення, його характеристика. Поняття творчого зв'язного мовлення, його характеристика та місце в розвитку зв'язного мовлення.

Мовленнєві уміння та навички, що забезпечують дитині необхідне структурне та смислове оформлення висловлювання.

Особливості розгорнутого монологічного мовлення. Текст як засіб відтворення зв'язного мовлення, його будова. Мовні засоби тексту. Типи монологічного мовлення: опис, розповідь, роздум.

Опис, його сутність та структура. Види описів. Розповідь, її сутність та композиційна схема. Види розповідей. Роздум (міркування), його сутність і структура. Поєднання різних типів мовлення у тексті.

Ключові слова: зв'язне мовлення, монологічне мовлення, опис, розповідь, роздум.

Рекомендована основна література [1-3; 5]
Рекомендована додаткова література [1-3; 5]

Тема 6. Розвиток діалогічного мовлення спеціальна методика навчання бесіди.

Характеристика та зміст діалогічного мовлення. Зародження та розвиток діалогічного мовлення у дітей раннього віку. Форми діалогічного мовлення.

Спеціальна методика навчання дітей початковим формам діалогу. Застосування прийому питання – відповідь. Питання, які відносяться до назв предметів. Питання, які відносяться до назв ознак і властивостей предметів. Питання, які стосуються дій та станів предметів.

Репродуктивні поширені запитання. Запитання пошукового характеру. Зміст та структура бесід. Спеціальна методика їх проведення

Ключові слова: діалогічне мовлення, бесіда.

Рекомендована основна література [1-3; 5]
Рекомендована додаткова література [1-3]

Тема 7. Спеціальна методика навчання дітей описам.

Значення навчання описам для розвитку зв'язного мовлення дітей.

Короткий огляд методик навчання дітей раннього та дошкільного віку складання описів, які існують у сучасній дошкільній педагогіці (Н.В. Віноградова, Л.В. Ворошніна, А. Зрожевська, А.С. Зімульдінова, В.П. Глухов).

Основне завдання та зміст опису. Зміст спец. методики навчання описам дітей із ТВМ.

I етап – підготовчий, його завдання, зміст. Порівняння як основа будь-якого розуміння і мислення. Навчання порівняння та знаходження рис подібності на основі встановлення аналогій із відповідним оформленням. Засоби формування порівняння.

II етап – основний. Формування елементарного усвідомлення структури опису, навчання описам (фактичним, творчим, порівняльним) за схемою і без такої.

Навчання складання розповідей-описів про природу.

Ключові слова: опис фактичний, творчий, порівняльний.

Рекомендована основна література [1-3; 5]
Рекомендована додаткова література [1; 3; 6]

Тема 8. Спеціальна методика навчання розповідання за картинами.

Особливості роботи із сюжетною картинкою. Напрямки корекційно-логопедичного навчання. Принципи підходу до навчання зв'язного монологічного мовлення в процесі роботи над картиною.

Завдання у відповідності з мовленнєвим розвитком дітей. Види розповідей у відповідності з типом картин.

Підготовчий етап до складання розповідей за сюжетною картинкою.

Основний етап, його мета, основні методичні прийоми, зміст.

Типи розповідей: прості і складні. Планування розповідей. Особливості складання творчих розповідей за сюжетною картинкою.

Значення навчання розповідання за серією сюжетних картинок та вимоги до них. Зміст сюжетних серій послідовних картинок. Види серій сюжетних картинок за ступенем складності, розуміння послідовності розгортання сюжету. Послідовність навчання, складання розповіді за серією сюжетних картинок.

Варіанти подання дітям сюжетних картинок для складання розповідей.

Ключові слова: розповідь за картиною, серія сюжетних картин.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1-3]

Змістовий модуль III.

Теорія та методика формування зв'язного мовлення та спеціальна методика словникової роботи

Тема 9. Поняття та значення словникової роботи. закономірності становлення слова у дітей.

Поняття словникової роботи.

Методологічні основи збагачення словника дітей з ТПМ. Характеристика слова, його роль у мові і мовленні. Слово з фізіологічної точки зору (вчення І.П. Павлова), властивості слова з психологічної точки зору (Л.С. Виготський). Поняття смислу слова. Місце слова у лексичній системі.

Закономірності становлення слова у дітей: кількісний ріст словникового запасу та його якісний розвиток (М.М. Кольцова, І.А. Сікорський, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, Т.Є. Коннікова та інші). Особливості засвоєння значення слова дітьми.

Ключові слова: збагачення словника, лексична система мови, словниковий запас.

Рекомендована основна література [1; 2; 5]

Рекомендована додаткова література [2; 9; 10]

Тема 10. Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей.

Завдання словникової роботи, загальні та спеціальні. Принципи словникової роботи. Зміст словникової роботи. Напрями логопедичної роботи з формування та розвитку словника.

Розширення обсягу словника. Формування структури значення слова. Розвиток лексичної системності і семантичних полів.

Формування синтаксичних зв'язків слів. Розвиток словотворення. Уточнення граматичного значення слова. Методи і прийоми словникової роботи

Ключові слова: принципи словникової роботи, зміст словникової роботи, структура значення слова.

Рекомендована основна література [1; 2; 5]
Рекомендована додаткова література [2; 9; 10]

Змістовий модуль IV.

Спеціальна методика формування граматичної та синтаксичної будови мови

Тема 11. Поняття граматики, граматичних значень. закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ.

Поняття граматики, її складові. Значення засвоєння граматичної будови для мовленнєвого розвитку дітей.

Грамматика з точки зору фізіології (І.П. Павлов). Особливості засвоєння граматичної будови мови дошкільниками (О.М. Гвоздєв, С.Л. Рубінштейн, (Д.Б. Ельконін, А.М. Шахнарович, Ф.О. Сохін та інші).

Основні періоди у формуванні граматичної будови мови (за О.М. Гвоздєвим). Формування граматичних узагальнень – основа засвоєння граматичної будови. Речення як знаряддя мислення і спілкування. Особливості оволодіння дітьми синтаксичною стороною мовлення (О.М. Гвоздєв, А.М. Леушина, Н.А. Рибникова та інші). Етапи розвитку. Завдання формування граматичної сторони мовлення. Шляхи формування граматичної правильності мови. Етапи навчання під час корекції граматичної сторони мовлення. Методи і прийоми граматично правильного мовлення.

Ключові слова: граматична будова мови, граматичні узагальнення, граматична сторона мовлення.

Рекомендована основна література [1; 2; 5]
Рекомендована додаткова література [10; 18]

Тема 12. Спеціальна методика формування морфологічної сторони мови та способів словотворення у дітей із ТВМ.

Особливості оволодіння дітьми категоріями морфології – числом, відмінком, родом, особами. Завдання та зміст формування морфологічної сторони мовлення.

Етапи логопедичної роботи з формування словозміни у дошкільників з ТВМ. Послідовність роботи над реченням. Послідовність роботи з диференціації кожної граматичної форми. Система вправ, спрямованих на відпрацювання морфем (Є.Ф. Соботович). Навчання дітей навичкам використання применниково-відмінкових форм.

Спеціальна методика формування способів словотворення. Методологічні основи процесу словотворення у дітей (Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, А.В. Захарова, А.М. Маркова, В.К. Орфінська, Є.Ф. Соботович).

Зміст формування словотворення у дітей із ТВМ (за етапами навчання у відповідності з рівнем мовленнєвого недорозвинення). Етапність у роботі. Особливості спец. методики формування граматичної системи словотворення у дітей із ТВМ.

Ключові слова: морфологічна сторона мовлення, формування словозміни, словотворення.

Рекомендована основна література [1; 2; 5]
Рекомендована додаткова література [9; 10; 18]

Тема 13. Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей.

Синтаксис як предмет вивчення. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці. Завдання та спеціальна методика навчання складання простих речень. Види та прийоми роботи. Спеціальна методика навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень. Осмислення значень сполучників сурядності та підрядності. Прийоми навчання оволодіння навичками конструювання складних речень.

Ключові слова: синтаксис, синтаксична сторона мовлення.

Рекомендована основна література [1; 2; 5]
Рекомендована додаткова література [9; 10; 18]

Тема 14. Спеціальна методика навчання переказу художніх творів та складання творчих розповідей.

Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення. Відбір творів для переказу та вимоги до них. Завдання, що постають у процесі навчання переказу.

Структура занять з переказу. Мета і зміст підготовчого етапу. Читання тексту твору. Розбір змісту твору. Переказ тексту. Види переказів. Аналіз та обговорення дитячих переказів.

Поняття творчого розповідання. Класифікація творчих розповідей в залежності від використаного матеріалу і за змістом. Уява як основа творчої розповіді. Закони, якими підкріплюється діяльність творчої уяви (за Л.С. Виготським).

Спец. методика формування творчого зв'язного мовлення у дітей із ТВМ. Напрямки та форми роботи. Засоби вербальної творчості.

Ключові слова: переказ, види переказів, творчі розповіді, творче зв'язне мовлення.

Рекомендована основна література [1-5]
Рекомендована додаткова література [1-4]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення»

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	2	2	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	1	10	2	20
Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Робота на практичному занятті	10	2	20	2	20	1	10	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20	2	10	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	88	-	93	-	59	-	93
Максимальна кількість балів: 333									
Розрахунок коефіцієнта: $k=333/60=5,55$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Тема 2. Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (2 год.).

Завдання: скласти карту знань: «Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку».

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 3. Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення. (2 год.).

Завдання: проаналізувати Програму виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» – розділи «Мова рідна, слово рідне», «Художня література», «Дитина у довкіллі»).

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 4. Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (2 год.).

Завдання: скласти схему класифікації методів та прийомів з розвитку мови і мовлення.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 5. Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій (2 год.).

Завдання: проаналізувати розвиток мовних функцій за періодизацією А.К. Маркової.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 6. Розвиток діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання бесіди (2 год.).

Завдання: скласти план конспект логопедичного заняття з формування початкових форм діалогу.

Скласти план-конспект заняття-бесіди для дітей із ЗНМ II або III рівня.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 7. Спеціальна методика навчання дітей описам (2 год.).

Завдання: скласти карту знань: «Методика навчання описам дітей із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення».

Скласти план-конспект логопедичного заняття з навчання дітей із ПМР описам (фактичним або про природу).

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 8. Спеціальна методика навчання розповідання за картинами (2 год.).

Завдання: 1. Скласти анотацію до однієї з дидактичних картин останніх років видання за планом:

- автор серії, назва, рік і місце видання;
- назва картини, стислий зміст картини;
- методичні нотатки: а) у яких вікових групах і для дітей з яким рівнем мовленнєвого недорозвинення доцільно використовувати картину; б) структура та тип заняття з навчання розповідання;
- прийоми навчання розповідання.

2. Скласти план-конспект логопедичного заняття з навчання дітей із ПМР розповіді за серією сюжетних картинок.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 9. Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення слова у дітей (2 год.).

Завдання: розробити дидактичну гру (конспект: мета, обладнання, інструкція, ігрове правило, хід гри) і виготовити дидактичний матеріал до цієї гри. Тематика дидактичних ігор: засвоєння значень слів – частин мови, просторових і часових понять, абстрактних понять, переносного значення слів.

Вибір теми гри здійснюється самостійно студентом.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 10. Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей (2 год.).

Завдання: скласти розгорнутий конспект логопедичного заняття з розвитку словника дітей із ПМР. Тема заняття обирається студентом самостійно, вік дітей: молодший і середній дошкільний вік.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 11. Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ (2 год.).

Завдання: скласти розгорнутий конспект логопедичного заняття з формування граматичної будови мови у дітей середнього і старшого дошкільного віку. Тема заняття обирається студентом самостійно.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 12. Спеціальна методика формування морфологічної сторони мови та способів словотворення у дітей із ТВМ (2 год.).

Завдання: 1 – добрати комплекс дидактичних вправ (5 вправ) з формування однієї морфологічної категорії мовлення у дітей середнього і старшого дошкільного віку. Тематика вправ обирається студентом самостійно.

2 – Добрати комплекс дидактичних вправ (5 вправ) з формування граматичної системи словотворення. Тематика вправ обирається студентом самостійно.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 13. Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей (2 год.).

Завдання: скласти конспект логопедичного заняття з формування синтаксичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ПМР. Тема заняття обирається студентом самостійно.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

Тема 14. Спеціальна методика навчання переказу художніх творів та складання творчих розповідей (2 год.).

Завдання: 1 – добрати оповідання та казки для переказування у відповідності з віковими та мовленнєвими можливостями дітей. Визначте прийоми навчання переказування відібраних творів.

2 – скласти зразок казкової розповіді для дітей із ПМР старшого дошкільного віку.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.

2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі спеціальної освіти – 2 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
МКР 1	Письмова форма; виконання аналітичного завдання	1. Здатність продемонструвати знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність продемонструвати аналітичне мислення й генерування ідей у процесі аналізу та комплексного розв'язання теоретичних та практичних професійних проблемних питань з організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами	10 балів
		3. Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів
МКР 2	Письмова форма; виконання аналітичного завдання	1. Здатність продемонструвати знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність продемонструвати аналітичне мислення й генерування ідей у процесі аналізу та комплексного розв'язання теоретичних та практичних професійних проблемних питань з організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами	10 балів
		3. Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів
МКР 3	Письмова форма; виконання аналітичного та практичного завдання	1. Здатність продемонструвати знання змісту модуля	10 балів

		2.Здатність продемонструвати аналітичне мислення й генерування ідей у процесі аналізу та комплексного розв'язання теоретичних та практичних професійних проблемних питань з організації освітнього процесу для дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку	10 балів
		3.Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів
МКР 4	Письмова форма; виконання аналітичного та практичного завдання	1.Здатність продемонструвати знання змісту модуля	10 балів
		2.Здатність продемонструвати аналітичне мислення й генерування ідей у процесі аналізу та комплексного розв'язання теоретичних та практичних професійних проблемних питань з організації освітнього процесу для дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку	10 балів
		3.Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів

6.4. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Письмовий екзамен, який складається з розгорнутої відповіді на 1 теоретичне питання репродуктивного характеру, на 1 теоретичне питання аналітичного характеру та 1 практичне питання.

Критерії оцінювання теоретичних завдань: максимальна кількість балів за кожне виконане завдання 10. У відповіді студента оцінюється: ґрунтовність та чіткість викладу інформації; аргументація визначених положень; змістовність та логічність відповіді.

Критерії оцінювання практичного завдання: максимальна кількість балів за практичне завдання 20. У відповіді студента оцінюється: методична та технологічна грамотність у підборі завдань; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Питання репродуктивного і аналітичного характеру

1. Дайте визначення поняття «словникова робота», розкрийте значення словникової роботи.
2. Визначте закономірності становлення слова у дітей дошкільного віку.
3. Охарактеризуйте особливості формування граматичної будови мови у дітей з тяжкими порушеннями мовлення від 1,3 до 7 років
4. Визначте методологічні основи характеристики слова, його роль у мові і мовленні.
5. Охарактеризуйте слово з фізіологічної точки зору (вчення І.П. Павлова), розкрийте властивості слова з психологічної точки зору (вчення Л.С. Виготського).
6. Охарактеризуйте предмет морфології та основні поняття. Розкрийте методику засвоєння частин мови дітьми дошкільного віку і принципи їх виділення
7. Розкрийте поняття смислу слова та його оволодіння дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
8. Охарактеризуйте зміст основних періодів у формуванні граматичної будови мови (за О.М. Гвоздєвим).
9. Охарактеризуйте закономірності засвоєння слова дітьми з тяжкими порушеннями мовлення: кількісний ріст словникового запасу та його якісний розвиток (М.М.Кольцова, І.А.Сікорський, Л.С.Виготський, О.М.Леонт'єв, Т.Є.Коннікова та інші).
10. Розкрийте особливості формування граматичних узагальнень у дітей дошкільного віку як основи засвоєння граматичної будови мовлення.
11. Визначте особливості засвоєння значення слова дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
12. Охарактеризуйте речення як знаряддя розвитку мислення і спілкування дітей дошкільного віку.
13. Охарактеризуйте зміст та напрямки логопедичної роботи з формування і розвитку пасивного і активного словника дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
14. Окресліть завдання з формування граматичної будови мовлення у дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
15. Розкрийте особливості розвитку лексичної системності. Дайте визначення поняття семантичного поля (М.П. Кочерган), парадигматичних зв'язків слів.
16. Визначте шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
17. Дайте характеристику методів і прийомів словникової роботи з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
18. Розкрийте етапи навчання під час корекції граматичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
19. Розкрийте особливості спеціальної методики формування поняття

“слово”: слів – назв предметів, дій, ознак предметів.

20. Охарактеризуйте етапи навчання під час корекції граматичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

21. Охарактеризуйте процес оволодіння дітьми молодшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення словами – назвами предметів.

22. Розкрийте спеціальну методику формування поняття «речення» у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

23. Охарактеризуйте процес оволодіння дітьми старшого дошкільного віку словами – назвами ознак предметів.

24. Визначте завдання та розкрийте спеціальну методику навчання складання простих речень дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

25. Охарактеризуйте процес оволодіння дітьми молодшого і старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення словами – назвами дій.

26. Розкрийте особливості спеціальної методики формування граматичної системи словотворення у дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

27. Розкрийте етапи оволодіння дитиною раннього та дошкільного віку словом.

28. Дайте характеристику формування синтаксичних зв'язків слів у досвіді дитини дошкільного віку. Розкрийте особливості розвитку здатності до словотворення у дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

29. Охарактеризуйте динаміку оволодіння дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення значенням слова.

30. Визначте завдання та розкрийте шляхи формування граматичної

31. Розкрийте поняття складоритмічної і звукової сторони мовлення при засвоєнні лексики дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

32. Дайте характеристику граматичної будови рідної мови, розкрийте значення її засвоєння для мовленнєвого розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

33. Визначте ступені узагальнення слів за значенням дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення (М.М.Кольцова).

34. Охарактеризуйте спеціальну методику навчання складання складних речень дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

35. Охарактеризуйте методи і прийоми словникової роботи у спеціальному дошкільному навчальному закладі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

36. Розкрийте особливості засвоєння дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення граматичної будови рідної мови.

37. Продемонструйте розуміння синтагматичних зв'язків слів та особливості їх засвоєння дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

38. Дайте характеристику процесу та особливостей оволодіння дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення синтаксичною будовою

мовлення.

39. Продемонструйте спеціальну методику формування поняття “складовий склад слова” у контексті засвоєння складоритму слова.
40. Дайте теоретичне визначення синтаксису як предмету вивчення. Охарактеризуйте словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці
41. Розкрийте зміст та принципи формування словотворення у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.
42. Розкрийте зміст основних періодів формування граматичної будови мовлення у дітей дошкільного віку (за О.М. Гвоздєвим).
43. Охарактеризуйте етапність в роботі над словотворчими афіксами та її значення для збагачення лексики дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
44. Розкрийте методи, прийоми та етапи навчання граматично правильного мовлення дітей із з тяжкими порушеннями мовлення.
45. Розкрийте методику підготовки руки дитини до письма.
46. Охарактеризуйте спеціальну методику навчання складання словосполучень та простих речень дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
47. Охарактеризуйте спеціальну методику навчання дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення аналізу слів.
48. Дайте визначення поняття граматики та охарактеризуйте її складові (словотворення, морфологію, синтаксис).
49. Дайте загальну характеристику спеціальної методики і змісту словникової роботи в контексті граматики.
50. Розкрийте спеціальну методику навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень. Окресліть шляхи забезпечення осмислення значень сполучників сурядності та підрядності дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Питання практичного характеру

1. Наведіть фрагмент заняття з оволодіння складних речень дітьми з тяжкими порушеннями мовлення (тип речення і вікова група дітей на вибір студента).
2. Складіть фрагмент конспекту заняття з навчання аналізу слів дітей з тяжкими порушеннями мовлення (вікова група на вибір студента).

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична картка дисципліни «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення»

Разом: 120 год. (4 кредити), з них 28 год. – лекційних, 14 год. – семінарських, 14 год. – практичних, 8 год. – модульного контролю, 26 год. самостійної роботи, 30 год. семестрового контролю.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II			
Назва модуля	Наукові основи спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення				Теорія та методика формування зв'язного мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення			
Кіл. балів за модуль	88 балів				93 бали			
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій	Предмет, завдання та методологічні основи курсу спец. методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій (1 б.)	Розвиток діалогіч. мовлення. Спецметодика навчання бесіди (1 б.)	Спеціальна методика навчання дітей описам (1 б.)	Спеціальна методика навчання розповідання за картинками (1 б.)
Теми сем. занять	Предмет, завдання та методологічні основи курсу спец. методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)		Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)		Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій (1 б.)		Спеціальна методика навчання дітей описам (1 б.)	
Робота на сем. зан.	10 балів		10 балів		10 балів		10 балів	

Теми практ. занять		Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)		Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)		Розвиток діалогіч. мовлення. Спецметодика навчання бесіди (1 б.)		Спеціальна методика навчання розповідання за картинками (1 б.)
Робота на практич.зан.		10 балів		10 балів		10 балів		10 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			

Модулі	Змістовий модуль III		Змістовий модуль IV			
Назва модуля	Теорія та методика формування зв'язного мовлення та спеціальна методика словникової роботи		Спеціальна методика формування граматичної та синтаксичної будови мови			
Кіл. балів за модуль	59 балів		93 бали			
Теми	9	10	11	12	13	14
Теми лекцій	Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення словника у дітей (1 б.).	Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей (1 б.)	Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ (1 б.)	Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення та способів словотворення у дітей із ТВМ (1 б.)	Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей (1 б.)	Спеціальна методика навчання переказу художніх творів та складання творчих розповідей (1 б.)

Теми сем. занять	Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення словника у дітей (1 б.).			Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення та способів словотворення у дітей	Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей (1 б.).	
Робота на сем. зан.	10 балів			10 балів	10 балів	
Теми практ. зан.		Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей (1 б.)	Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ (1 б.)			Спеціальна методика навчання переказу художніх творів та складання творчих розповідей (1 б.)
Робота на практич.зан		10 балів	10 балів			10 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)		Модульна контрольна робота 4 (25 балів)			

Всього 333 бали, k = 5,55

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: [підручник] / За ред. А.М. Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.
2. Дитина. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012.
3. Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников. – М.: Просвещение, 1981. – 112 с.
4. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Преодоление задержки речевого развития у дошкольников. – М.: Просвещение., 1973.
5. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навчально-методичний посібник. - К: ВД «Слово», 2010. - 285 с.

Додаткова:

1. Алексеева М.М., Яшина В.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников. – М.: Академия, 1998.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: [навч. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів]. – Част. I і II. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 720 с.
3. Богуш А.М. Речевая подготовка детей к школе. – К.: Рад. школа, 1984. – 174 с.
4. Богуш А.М. Обучение правильной речи в детском саду. – К.: Рад. школа, 1990.
5. Бондаренко А.К. Учителю детей сравнивать. – М.: Знание, 1981. – 95с.
6. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. – К.; 1978. – 212 с.
7. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 1996. – 414 с.
8. Гальперин П.Я. Умственное действие как основа формирования мысли и образа // Вопросы психологии. – 1957. – №6.
9. Гвоздев Вопросы изучения детской речи. – М., АПН РСФСР, 1961.
10. Глухов В.П. О формировании связной описательной речи у старших дошкольников с общим недоразвитием речи // Дефектология. – 1990. – №6. – С. 63-70.
11. Глухов В.П. Формирование связной монологической речи у детей с ОНР в процессе обучения их пересказу // Дефектология. – 1989. – №1. – С. 69-76.

12. Глухов В.П. Особенности обучения рассказыванию по картине детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи // Дефектология. – 1986. – №3.

13. Гришпун В.М., Селиверстов В.И. Развитие коммуникативных умений у дошкольников в процессе логопедической работы над связной речью // Дефектология. – 1988. – №3. – С. 81-84.

14. Зрожевська А. Опис – основа зв'язної розповіді // Дошкільне виховання. – 1991. – №2. – с.4-5.

15. Иваненко С.Ф. Формирование восприятия речи у детей с тяжёлыми нарушениями произношения. – М.: Просвещение, 1984.

9. Додаткові ресурси (за наявності)

ЕНК «Спеціальна педагогіка з історією» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=15732>